

MƏNİ APARAN MAHNI

„Hər bir insanın vətəni olan kimi, bəs mənim vətənim haradır? Hər bir insanın dili olan kimi, bəs mənim ana dilim hansı dildir?

Ruscadır, farscadır, ya da bunların heç biri yox, mənim özüm də adını bilmədiyim bir vətənim və bir dilim vardır?!“

Bir çox vətəndaşlarımı düşündürən kimi, məni də çoxdan idi bu kimi sorğular dərindən düşündürürdü. Ancaq bu sorğulara cavab tapmaq olduqca çətin idi. Buna görə ki, bu barədə çox şeylər yazılmışdı ki, onları bir yerə yığmaq, oxumaq və bir həqiqətə çatmaq heç də sadə bir iş deyildi. Bəs nə edə bilərdim? Bütün bu yazıları axtarıb tapmaq və oxumaqdan başqa heç bir çarəm yox idi.

Odur ki, yola düzəldim, gəzdim kitab mağazalarını bir-bir; baş vurmadığım bir kitab mağazası qalmadı. Kitab oxuyan dostların və tanışların da sorağına getdim; onların da bu sahədə bir kitabları, bir yazıları var idisə alıb bir yerə topladım. Artıq vaxt çatmışdı, bu qədər kitabı oxuyandan sonra da haralı olduğumu, nə dildə danışdığımı bilməyəcəkdimm?

Kitabları götürüb uzaq bir kəndə yollandım. Bəs nədən uzaq bir kəndə? Çünki, bu yolda bir çoxları kimi mənim də acı təcrübəm olmuşdur. Yadımdadır, hələ məktəbdə oxuyarkən bir gün bir dostdan Səməd Behrənginin „Parə-Parə“ kitabını alıb oxuyurdum. Bilmədən onu kitablarım arasında özümle məktəbə aparmışdım. Fasilə zamanında ucqar bir yerə çəkilib oxuyurdum. Bir şeri oxuyarkən birdən məktəbin müdürünü mənə doğru gələn gördüm. Kitabı tez gizlətmək istədiyimdə o, artıq mənim yanımda durmuşdu! Heç nə demədən əyilib oxuduğum səhifəyə baxdı. Sonra da kitabı əlimdən alıb

üstündəki yazını oxudu: „Parə-Parə.“ - Dərin danlayıcı bir ifadə ilə: - Bu kitabı kim verib sənə? - Sordu. Mən onu bazarda əski kitablar satan bir kişidən aldığımı bildirdim. O: - Bir də belə kitablardan alıb oxuma! - Dedi, - Yoxsa çox pəşman olarsan! -Və kitabı əlimdən alıb özü ilə apardı. Bir gün sonra atamı məktəbə çağırdılar. Atam evə qayıtdıqdan sonra acıqla üzümə baxıb: - Gedə, - dedi, - sən məktəbə dərs öyrənmək üçün gedirsən, yoxsa „fasid“ kitablar oxumaq üçün? Məktəbin müdirinə söz verdim ki, bir də belə kitablardan alıb oxumayacaqsan, yoxsa məktəbdən çıxaracaqlar səni!

O gündən bəri danışdığım dildə kitab oxumaqdan çox qorxdum, ancaq gizləndə hər zaman oxudum.

İndi də oxuyacağım kitabları uzaq bir kəndə aparmağım elə buna görə idi. Düzdür, bu kitabların heç biri mənim dilimdə deyil, fars dilində idi; amma mənim yasaq olan dilim haqqında idi. Birdən məni tutub sorsaydılar ki, nədən yasaq bir dil haqqında bu qədər kitabın vardır, nə cavab verə bilərdim mən? Ancaq o uzaq kəndə çatdıqdan sonra rahat bir nəfəs ala bildim. Heç araba yolu belə olmayan, dağlar ardında gizlənmiş o kəndə kim gəlib məni sorğu-suala çəkəcəkdə?

„Mən haralıyam, nə dildə danışırım, hansı bir xalqın oğluyam?!“ - İllərdən bəri içimi yandıran bu sorğulara artıq cavab tapa biləcəkdim. Kitabları bir-bir oxumağa başladım. Oxuduqca da çaşbaş qaldım! Hər kitab ayrı bir yolla getmişdi. Amma deyə bilərəm ki, hamısı bir söz demək istəyirdi, o da bu idi ki, mən uzaq keçmişdə fars olmuşam və tarixi hadisələr nəticəsində türkləşmiş və öz doğru kimliyimi itirmişəm. Həm də bə'ziləri bunu o qədər dərin bir həsrətlə yazmışdılar ki!!!

Mən o uzaq kəndin o əlçatmaz bir bucağına sığınıb oxuyurdum... oxuyurdum... və oxuduqca da başımı itirirdim! Oxuduqca da sorğularına alacağım cavablar məndən çox uzaqlara çəkilirdi!

Gecələrim nə zaman gündüz olurdu, gündüzlərim nə zaman qaralırdı, bilmirdim.

“Mən haralıyam, nə dildə danışırım, hansı bir xalqın balasıyam?!” Sorğuları hər zamankından daha güclü, daha ağırlı qulaqlarımda səslənirdi!

Bir sabah yuxudan durub yenə də hər günkü işimə başladım. Qaldığım evin qarşısında bir bağ var idi. O yay günlərində pəncərədən hərdən bağda meyvə dərən, quzu otaran azyaşlı uşaqları görürdüm. O gün birdən gözəl bir səs eşitdim; bir qız səsi idi, bir mahnı oxuyurdu. Özümdən asılı olmayaraq başımı oxuduğum kitabdan qaldırıb dinləməyə başladım:

“Uca dağlar başında səslərəm səni
iki gözüm üstündə bəslərəm səni...”

Bu mahnını kim oxuyurdu? Hansı zamanlardan gəlirdi bu mahnı? Hansı bir torpaqda bəslənmişdi bu mahnını oxuyan dil? Ürəyimin ta dərinlərindən biri deyirdi ki, bu sənin dilindir, bu sənin vətənidir, bu sənin ulu anaların və babalarıdır, bu sənin...

Durub pəncərədən bağa doğru baxdım, orada kimsə gözümə dəymədi; amma o səsi hələ eşidirdim:

“Ağac olaydım
yolda duraydım
sən gələn yollara kölgə salaydım...”

Bütün oxuduqlarımı unutmuşdum. Bu mahnı, bu mahnıda

səslənən dil, bu dildə çırpınan ürək bütün varlığını sarmışdı. Artıq otura bilməzdim, gedib qapını açdım, bir daha bağa doğru baxdım, orada heç kimi görə bilmədim. Mən amma bu mahnını oxuyanı tapmaq istəyirdim, mən ona demək istəyirdim ki, onun mahnısı mənim aradığım sorğulara ən gözəl cavab idi. Mən ona demək istəyirdim ki, onun oxuduğu mahnı illər boyu məni rahatsız edən, ürəyimdən ağır bir yükü götürmüşdü.

„Uca dağlar başında bir sürü quzu
dağlar məndən ayırıb sevdiiyim qızı...“

Mahnı səslənməkdə idi, amma oxuyanı görə bilmirdim. Bağa doğru getdim, mahnı bağdan deyil, dərədən gəlirdi. Dərəyə endim, oradan deyil, uzaqlarda görünən dağlardan yüksəlirdi. Dağlara doğru qaçdım, heç bilmədim nə zaman daşğın çayları atladım, mən getdikcə mahnı da uzaqlaşdı. Qanadımı vardı?! Uçurdummu?! Bilmirəm. Kəndlərdən, şəhərlərdən keçirdim, insanlar görürdüm, hamısı da mənim dilimdə danışirdılar. O mahnı gör məni haralara aparmışdı! Bir də baxdım ki, Şəkidayəm, Şirvadayam, bir də baxdım ki, Göy gölün kənarındayam, Quru gölün yanından keçirəm, Tarımda gözəl bir nar bağındayam, sonra Xəzərin sahilində dayanıb ağ köpüklü dalğalara göz tikmişəm, Qaflantının başında durub uzaqlarda güclə görünən kəndləri seyr edirəm. Mahnı gedirdi... mən gedirdim..., mənim artıq heç bir sorğum qalmamışdı. Mən artıq vətənimdə, dilimdə, keçmişimdə, gələcəyimdə yaşayırdım. Nə idi vətənimin adı? - Nə idi dilimin adı? - Heç fərqi yox deyildim. Bütün kəndlərdə, şəhərlərdə, bütün dağlarda və çöllərdə səslənən və məni özü ilə aparən o mahnı mənim dilim idi, və o mahnının keçdiyi yerlər mənim vətənim idi.

Başımı qaldırarkən pəncərədə hava qaralırdı, yanıma yığılan kitablara baxdım:

„Mən bu kitabları nə üçün buraya gətirmişəm?“

Öz-özümə düşündüm.

2000. Berlin